

Nemzeti gyásznap

Ma, 2020. június 4-én 100 éve annak, hogy Magyarországot az igazságtalan trianoni békediktátummal tönkretették.

Nekünk, magyaroknak ebben áll az évforduló és a gyásznap elsődleges jelentése. De, habár minket sújtott legjobban, nemcsak nekünk volt rossz, hanem mindenkinek. Ha legalább elmondhatnánk mérlegelve-morfondírozva, hogy jó, nekünk rossz ugyan, ám valakik jól jártak — akkor talán másképp tudnánk tekinteni rá... Talán. De ennyivel sem, mégoly csekély vigasztalással sem szolgál: az ördögi mű rossz volt mindenkinek.

Közhely, hogy magában hordozta a második világháború kígyótojását: minden borzalomért, amelyet a második világégés zúdított az emberiségre, az eredeti felelősöket ott kell keresni, igen, ott; ott, azoknál a francia íróasztaloknál. Mert mi sem mutatja jobban, hogy az íróasztal mögött született „mű” mennyit ért, mint az a hihetetlen dilettantizmus, mely képes volt szerbet és horvátot egy korona alá terelni. A döntés Közép-Európa teljes meg nem értéséről árulkodik. *E fructibus cognoscis arborem* — ugyebár, gyümölcseről ismered meg a fát. Nos, ami a gyümölcsöket illeti a Magyarországot körbenyírbáló diktátum kreatúrái közül egyetlen egy sem maradt meg mára. Mert Ausztriának ítélni az Őrvidéket — nos, annak pontosan annyi értelme volt, hogy Magyarország ezeréves határaiból egyetlen centiméter se maradjon meg. Ausztriát pedig nem Trianon hozta tétő alá. De sem Csehszlovákia, sem Nagy-Románia, sem Jugoszlávia nincs immár: a politikai Frankenstein életképtelen szörnyetegei kimúltak. Szlovákia és Moldávia (az utóbbi szovjet kerülővel, de) vér nélkül kezdetett hozzá az önálló útkereséshez; ám a harmadik szörnyszülőtt, Jugoszlávia utódállamai szó szerint vérben kellett, hogy foganjanak — és igen, ezért a vérért is ott ültek a felelősök azoknál a francia íróasztaloknál.

Hát ezért gyásznap.

És egy gyásznapon gyászolni kell. Mert a gyász, az munka. Amelynek elvégzésére nem volt idő. A második háború békediktátorai megismételték ugyanazt, mint az elsőé. A revíziós döntések nyomán éledező reményekkel teli Magyarországot visszataszítván ugyanabba a gyászba, amelyből épp kiemelkedni reménykedett. És a feldolgozásra nem hagyott sem időt sem teret a kommunista diktatúra. Belénk fojtotta gyászunkat, amely ekként ránk mérgesedett. Megcsúnyult. Részegen gajdolt székely himnusszá alacsonyodott. Odaveszett a gyász méltósága, pátosza. Feladtunk tehát kettős most már: meggyászolni Trianont, és visszaadni ennek a gyászolásnak méltóságát. Hogy hinni tudjanak e gyászban mindama honfitársaink is, akik úgy nőttek föl, hogy már csak a méltatlan hóbörgést volt módjuk meglátni benne. Visszaadni a méltóságot, és — igen — visszaadni a reményt.

Annak a 145 vagy 160 évnek a során, amelyet a magyar emlékezet „150 év”-ként tart számon, az állandó iszlám támadás mérhetetlen sok kárt okozott nekünk. Amikor Luther Márton bibliát fordít, amikor Shakespeare és Erasmus írnak, amikor a konkvisztádorok Spanyolország és Portugália anyagi gyarapításával vannak jólesően elfoglalva, amikor bemutatják az első operát Firenzében, amikor Newton publikálja Principiáját, és Galilei potyogtat bámulatra méltó türelemmel golyókat a toronyból, nos, erre Európának akkor azért volt lehetősége, mert mi a törökkel élethalálharcot folytatva is álltuk a sarat.

És akkor is telt el ugyanennyi idő: legyen, mondjuk 1626, amikor visszatekintve a Mohács óta eltelt 100 évre, tűnhetett úgy, hogy ez már örökké így marad. A török örökké itt lesz, Magyarország most már örökké három darabban egzisztál: királyi rész, török által meghódított rész meg Erdély. Tűnhetett úgy, hogy nincsen remény.

De a történelem arról beszél, azt bizonyítja, hogy de igen. Van. Mindig van. Remény mindig volt és van, és ott van akkor is, amikor nem látszik. 1626-ban is ott volt; holott nem volt élő ember, aki meglátta volna. Utóbb kiviláglott, hogy velünk volt mindig. Búvópatakként, láthatatlanul, megsejthetetlenül, de ott volt velünk. Ahogyan ma is. Vigasztalódást kívánok tehát a gyásznapon!

Csabay Károly
könyvtárigazgató